

### 1. Inleiding

Van 8 tot en met 11 oktober 2021 namen vijf leden van de vaste delegatie in de NAVO Parlementaire Assemblée (NAVO PA) deel aan de jaarvergadering<sup>1</sup> van deze organisatie in de Portugese hoofdstad Lissabon. Het betrof de Tweede Kamerleden **Belhaj** (D66, delegatieleider), **Brekelmans** (VVD), **Van Wijngaarden** (VVD) en **Boswijk** (CDA) en het Eerste Kamerlid **Koole**. Het was de eerste fysieke bijeenkomst van de assemblee in anderhalf jaar, aangezien de internationale reisbeperkingen als gevolg van de coronapandemie het lange tijd niet mogelijk maakten om grote interparlementaire bijeenkomsten te organiseren. De NAVO PA heeft sinds maart 2020 veel digitale vergaderingen georganiseerd, zodat het reguliere werk en de debatten over rapporten en resoluties door konden gaan. Maar in Lissabon heerste duidelijk opluchting dat het nu weer mogelijk was om elkaar persoonlijk te ontmoeten en te spreken. De debatten tijdens deze sessie stonden onder meer in het teken van de herziening van het Strategisch Concept van de NAVO, de dreiging van Rusland en China en de afwikkeling van de Westerse militaire operaties in Afghanistan. De discussies daarover vonden plaats in aanwezigheid van een omvangrijke Amerikaanse delegatie, inclusief de Voorzitter van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden, Nancy Pelosi. Zij kreeg tijdens de sessie een prijs uitgereikt van de assemblee («Women for Peace and Security») voor haar inzet voor trans-Atlantische veiligheid.

De Nederlandse delegatie werd in Lissabon hartelijk ontvangen door ambassadeur Trooster, die een informatieve dinerbriefing verzorgde over de actuele politieke en maatschappelijke ontwikkelingen in Portugal. Tevens had de delegatie een ontmoeting met de heer Van Weel, Assistant Secretary General for Emerging Security Challenges bij de NAVO, die de Kamerleden briefte over de nieuwe veiligheidsuitdagingen van het bondgenootschap. Mevrouw Belhaj, die voor het eerst aan een jaarvergadering deelnam in de rol van delegatieleider, had daarnaast een aantal kennismakingsgesprekken met de delegatieleiders van Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, België en Turkije.

<sup>1</sup> Alle vergaderdocumenten voor de sessie, inclusief een integrale videoregistratie van het plenaire deel, is te vinden op deze website: <https://nato-pa.int/node/195422>.

## **2. Standing Committee**

Mevrouw Belhaj nam deel aan de vergadering van het bestuur van de NAVO PA, het «Standing Committee», waar alle delegatieleiders zitting in hebben. Dit bestuur bespreekt, naast organisatorische kwesties en de werkplanning van de assemblee, ook onderwerpen van politieke aard. Het eerste was een presentatie door mevrouw Berti, hoofd van de Policy Planning Unit van de secretaris-generaal van de NAVO, over de herziening van het Strategisch Concept, waarbij onder meer het tijdsschema werd geschetst. Het tweede onderwerp betrof de lessen die geleerd kunnen worden van de NAVO-operaties in Afghanistan en de toekomstige relatie met dit land. Sommige delegatieleiders opperden daarin het idee dat de belangrijkste les was dat internationale vredesmissies niet werken, anderen vonden deze conclusie te ver gaan. Voorts werd in het Standing Committee vooruitgeblikt op de voorjaarszitting van mei 2022, die in de Oekraïense hoofdstad Kiëv zal plaatsvinden. Het besluit om die sessie niet in een NAVO-lidstaat te organiseren, is al genomen tijdens de jaarvergadering van 2017, waarbij destijds overigens leden van de Nederlandse delegatie kritische kanttekeningen bij dit besluit hebben geplaatst.

## **3. Plenaire zitting**

De secretaris-generaal van de NAVO, Jens Stoltenberg, ging zoals gebruikelijk uitgebreid in debat met de leden van de assemblee. In zijn inleiding sprak hij over erfenis van de NAVO-betrokkenheid bij Afghanistan. Het was een gezamenlijke beslissing om daar weg te gaan, zo stelde hij. Het was een lastig dilemma: blijven met een open einde aan de militaire aanwezigheid of weggaan met het risico dat de Taliban weer aan de macht komen. De investeringen van de afgelopen twintig jaar zijn niet vergeefs geweest, vond Stoltenberg. Al dit tijd zijn er geen terroristische aanvallen vanuit Afghanistan gelanceerd, terwijl de militaire aanwezigheid heeft bijgedragen aan belangrijke sociale en economische vooruitgang. Hij had inmiddels opdracht gegeven voor een grondige assessment van de NAVO-operaties in Afghanistan. Maar voor hem stond al vast dat de crisis in Afghanistan niets veranderde aan de noodzaak voor Europa en Noord-Amerika om eendrachtig samen te werken in de NAVO. De noodzaak voor trans-Atlantische eenheid is nu groter dan ooit sinds het einde van de Koude Oorlog.

Voorts sprak hij over «NATO 2030», een ambitieuze agenda om het bondgenootschap klaar te maken voor de toekomstige internationale veiligheidssituatie. Nationale weerbaarheid is daarvan een belangrijk onderdeel, zodat onze samenlevingen, infrastructuur, bevoorradingsketens en cybernetwerken minder kwetsbaar voor aanvallen zijn en de impact van klimaatverandering hanteerbaar blijft. De secretaris-generaal sprak over versterking van de samenwerking met de Europese Unie. De NAVO vraagt al jaren aan de Europese bondgenoten om meer in defensie te investeren zonder dat daarbij dubbelingen met de NAVO ontstaan. De financiële middelen zijn beperkt, dus moet er efficiënt mee worden omgegaan. Stoltenberg toonde zich verheugd over het feit dat de afgelopen zeven jaar alle Europese bondgenoten meer aan defensie zijn gaan uitgeven. Het effect van die uitgaven wordt versterkt, als de krachten gebundeld worden. Een ander onderdeel van «NATO 2030» is de ontwikkeling van een nieuw Strategisch Concept. Op de NAVO-top van regeringsleiders in Madrid in de zomer van 2022 zal dit nieuwe Concept worden vastgesteld. In de komende periode zal Stoltenberg leiding geven aan het proces van intern overleg van de NAVO-lidstaten over de ontwikkelingen in de strategische veiligheidsomgeving en de prioriteiten die daarin gesteld moeten worden. Hij zal daarbij seminars in de hoofdsteden organiseren en het debat met de NAVO PA aangaan. Hij

prees tot slot de resoluties die de assemblee in Lissabon aannam als een belangrijke bijdrage aan het interne debat over «NATO 2030». Mevrouw Belhaj sprak de secretaris-generaal aan op de crisis in Afghanistan. Zij sprak daarbij eerst haar waardering uit voor diegenen, die alles in hun macht hadden gedaan om de evacuatieoperatie uit Afghanistan in goede banen te leiden. De beelden van Afghanen die, wanhopig van angst, hun land probeerden te verlaten, moeten ons tot lering strekken, zei mevrouw Belhaj. Naast de relevante lessen die getrokken moeten worden uit de Westerse militaire operaties in Afghanistan, vroeg zij de secretaris-generaal om te reflecteren op het ongemakkelijke gevoel dat de Verenigde Staten bij hun vertrek uit het land weinig rekening hadden gehouden met hun Europese NAVO-bondgenoten. Zij begreep dat de Europese landen hun onderlinge samenwerking dienden te verbeteren. Maar kon de secretaris-generaal aangeven wat er nog meer gedaan kon worden om, tegen deze achtergrond, de trans-Atlantische solidariteit te versterken? In zijn antwoord erkende de secretaris-generaal dat Europese landen aan het begin van de evacuatie wellicht het gevoel hadden gehad aan hun lot te zijn overgelaten. Maar na de eerste twee chaotische dagen werd de evacuatie een gezamenlijke operatie, waaraan de Amerikanen erg veel hebben bijgedragen. Hoe tragisch de situatie ook was, de evacuatie was voor hem tegelijk een lichtend voorbeeld van hoeveel goede samenwerking tussen Noord-Amerika en Europa tot stand kan brengen. Het was een besluit van de Verenigde Staten om zijn missie in Afghanistan te beëindigen en, na consultatie hierover met de Europese partners, was het een – begrijpelijk – Europees besluit om het gat dat hierdoor ontstond, niet op te vullen.

#### **4. Commissierapporten**

De vijf vakcommissies van de Assemblee bespraken in totaal 22 rapporten<sup>2</sup>. Deze rapporten waren in een eerste ronde al besproken tijdens de *Spring Session* in mei 2021:

- Enhancing the resilience of allied societies through civil preparedness (rapporteur Joëlle Garriaud-Maylam, Frankrijk)
- Ten years after the Arab Spring: Democratic expectations and disillusion (rapporteur Anissa Khedher, Frankrijk)
- Bolstering the democratic resilience of the alliance against disinformation and propaganda (rapporteur Linda Sanchez, Verenigde Staten)
- Developing a whole-of-society, integrated and coordinated approach to resilience for allied democracies (rapporteur Joëlle Garriaud-Maylam, Frankrijk)
- International arms control: challenges ahead (rapporteur Cédric Perrin, Frankrijk)
- China's defence posture: implications for NATO (rapporteur Lara Martinho, Portugal)
- *Security Challenges in the High North* (rapporteur Jean-Charles Larssonneur, Frankrijk)
- Supporting NATO's commitment to stronger defence and deterrence towards 2030 (rapporteur Cédric Perrin, Frankrijk)
- Learning the lessons of NATO's engagement in Afghanistan (rapporteur Cédric Perrin, Frankrijk)
- Allied defense spending: enduring threats and constraints (rapporteur Christian Tybring-Gjedde, Noorwegen)
- The global economic crisis: implications and prospects (rapporteur Faik Oztrak, Turkije)
- Belarus: political, economic and diplomatic challenges (rapporteur: Michal Szczerba, Polen)

<sup>2</sup> De rapporten zijn integraal te vinden op: <https://nato-pa.int/content/2021-annual-committee-reports>.

- Allied defence spending and capabilities development (rapporteur Christian Tybring-Gjedde, Noorwegen)
- Confronting Russia’s continuing geopolitical and ideological challenge (rapporteur Brendan Francis Boyle, Verenigde Staten)
- NATO and the Mediterranean security agenda (rapporteur Sonia Krimi, Frankrijk)
- The trans-Atlantic link and burden sharing in the changing strategic environment (rapporteur Ahmet Yildiz, Turkije)
- *Maintaining NATO’s focus on the Russian challenge* (rapporteur Brendan Francis Boyle, Verenigde Staten)
- Reaffirming trans-Atlantic cohesion and implementing 2021 NATO Brussels summit decisions (rapporteur Brendan Francis Boyle, Verenigde Staten)
- Enhancing NATO S&T cooperation with Asian partners (rapporteur Nusrat Ghani, Verenigd Koninkrijk)
- Biological threats: technological progress and the spectre of bioterrorism in the post-Covid-19 era (rapporteur Leona Alleslev, Canada)
- *Space and security – NATO’s role* (rapporteur Karl-Heinz Brunner, Duitsland)
- Reviving arms control in a dynamic strategic environment (rapporteur Nusrat Ghani, Verenigd Koninkrijk)

## **5. Verkiezingen**

De assemblee koos opnieuw het Amerikaanse congreslid Gerald E. Connolly voor een nieuwe termijn van een jaar als haar voorzitter. Een lid van de Nederlandse delegatie, de heer Van Wijngaarden, werd gekozen als lid van de Ukraine-NATO Interparliamentary Council.

De voorzitter van de delegatie,  
Belhaj

De griffier van de delegatie,  
Westerhoff